

#1

Kunstplan Storgata / Fredrik Langes gate

Innholdsfortegnelse

Innledning / bakgrunn	s. 3
Steder for kunst	s. 4
Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform	s. 5
Visjoner og overordnet målsetting for kunsten i Storgata	s. 6
Brukere og publikum	s. 7
Kunstprosjektet Storgata / Fredrik Langes gate	s. 8
Byggeprosjektet / gateprosjektet	s. 11
Arkitekturen, fysiske rammebetingelser og historisk kontekst	s. 13
Arkitektoniske stilarter	s. 14
Eksisterende kunst i området	s. 14
Budsjett	s. 15
Framdrift	s. 16

KUNSTPLAN FOR STORGATA / FREDRIK LANGES GATE

Innledning / bakgrunn

I forbindelse med omfattende rehabilitering av nordre del av Storgata, fra Fredrik Langes gate til Bispegata, har Tromsø kommune involvert kunstkonsulenter tidlig i prosessen, slik at kunsten kan integreres i byggeprosjektet og følge byggeprosjektets fremdriftsplan. Kunstkonsulentene leverte en prinsipplan for kunst i oktober 2021. Det tverrfaglige kunstutvalget i Tromsø kommune bevilget, på bakgrunn av prinsipplanen, midler til gjennomføring av kunstprosjektene i Storgata nord.

Tromsø kommune har vedtatt «Strategi for uterom 2016-2030», der enkelte områder er avsatt til kunstområder, og kunsten er foreslått å spille en rolle i utformingen av sentrale byrom. Kunst i byrommene er en viktig del av Tromsø som et arktisk forbilde, der kunsten er med på å bidra til opplevelser, refleksjon, aktivitet og gode møteplasser. Storgata er et så sentralt byrom i Tromsø at det ved en oppgradering er riktig og også vurdere utplassering av kunstverk. Kunst bør inn i en tidlig fase av planleggingen slik at kunsten kan integreres i Storgata som byrom, enten i enkelte soner og/eller som del av den helhetlige opplevelsen og uttrykket.

Kunstkonsulentene har sammen med prosjektgruppen lokalisert egnede steder langs hele prosjektstrekket, hvorav tre steder skiller seg ut. De utvalgte tre stedene har fine muligheter for ulike kunstprosjekter som kan tematisere grensene mellom det offentlige og private, demokrati og representasjon, samt innskrenkende versus fri bruk av det offentlige rom.

De tre stedene er:

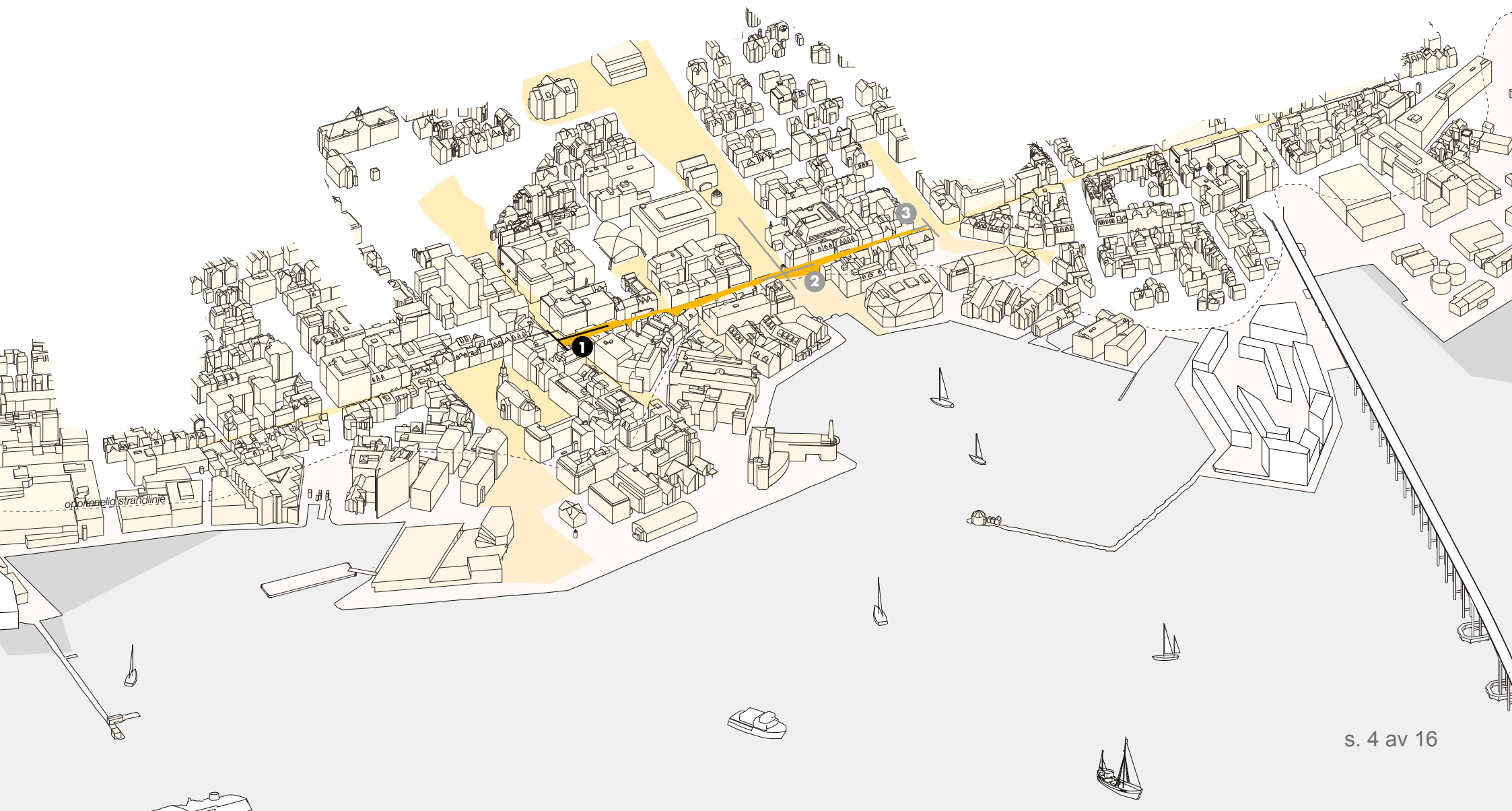
- **1 Storgata / Fredrik Langes gate**
- 2 Storgata / Stortorget / Erling Bangsunds plass
- 3 Storgata / Bispegata

Denne kunstplanen omhandler prosjekt 1: *Storgata / Fredrik Langes gate*

1 Storgata / Fr. Langes gate

2 Storgata / Torgallmenningen

3 Storgata / Bispegata

Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform

Kunstutvalgets sammensetning og arbeidsform

- Nina Mathisen, kunstrådgiver i Tromsø kommune og prosjektleder for kunst i Storgata nord.
- Berit Steenstrup og Viel Bjerkeset Andersen, kunstkonsulenter oppnevnt av Tromsø kommune og ledere av kunstutvalgene.
- Alexandra Dons / Kenneth Hellvig, prosjektleder veg, seksjon for byutvikling, Tromsø kommune
- Mari Bergset, Lo:Le arkitektur og landskap AS
- Anita Veiseth, Verte landskap AS
- Kenneth Dallager, Hinnstein AS
- Repreressant fra eier av Storgata 70/72 - Mats Sæverud, direktør, Triko
- Repreressant fra eier av Storgata 74 - Raymond Gjertzen, salgs - og markedsansvarlig, Pellerin
- Brukerrepresentant

Formidling

Prosjektet følges og dokumenteres innenfor eget tidsløp, og formidles fortløpende på kommunens infosider og/eller sosiale medier.

Visjoner og overordnet målsetting for kunsten i Storgata

Byggene langs Storgata som inngår i byggeprosjektet er med få unntak, alle private: - gategulvet er offentlig, mens fasadene og veggene er private. Opplevs det som en innskrenking, eller er man seg det bevisst når man flanerer i Storgata? Hva betyr det for bruken av det offentlige rommet? Hvor kan befolkningen ytre seg; kan man stå på gulvet å rope? Kan man skrive på gulvet? Kan man sette seg ned og nekte å flytte på seg, - på det offentlige gategulvet eller inntil en privat vegg? Hva skjer med våre offentlige rom når de umerkelig forandres til gjennomkommersialiserte markedsføringsplasser, hvor kan man oppholde seg uten å føle at man må kjøpe noe?

Å tilrettelegge for *fysiske offentlige rom* er ekstra viktig når mye av den offentlig samtalen har *"beveget seg bort fra torget, og blitt mer abstrahert fra det fysiske"* og i stedet oppstår *"i en mer fragmentert offentlighet i sosiale medier"* (*"Bysamfunn"*, antologi, kapittel 2, Bergsli, Sandkjær og Sirowy, 2019). Sosiale medier forsterker segregerte meninger og avskjærer krysspunktene der tilfeldige møter mellom ulike grupper oppstår. En åpen tilgang til offentlige rom for kollektive uttrykk og kollektive utførelser er et av de viktigste forholdene for demokratiet. (*"Bysamfunn"*) Det fysiske offentlige rommet er ditt og mitt, - det er vårt! Er vi ikke oppmerksomme, hvis vi tar det for gitt eller hvis vi ikke bryr oss, kan vi, litt etter litt, miste det. På sikt vil det kunne bli et demokratisk problem.

I Jane Jacobs banebrytende bok fra 1961 *"The Death and Life of Great American Cities"*, skriver hun på side 27; *"Streets and their sidewalks - the main public places of a city - are its most vital organs."* En mangfoldig gate er trivelig å gå i, den føles sikker å oppholde seg i på ulike tider av døgnet, som igjen fører til at flere ønsker å gå der. Tilfeldige møter mellom ulike grupper mennesker kan oppstå. *"Street sociability is no trivial matter. Social streets are safer. They are healthier."* (*"Using urban experiments to find happier streets"*, 2014, Charles Montgomery, canadisk forfatter og urbanist)

Å opprettholde Storgata som allmenning og en viktig arena for ytringer, fellesskap og dens demokratiserende og ikke-kommersielle status er særdeles viktig at ivaretas. Alle tre kunstprosjekter skal derfor på ulikt vis forholde seg til dette. Storgataprojektet kan med dette bli en drivkraft for videreutviklingen av et levende Tromsø sentrum.

Gatene som krysser Storgata representerer forstyrrelser i en ellers strømlinjeformet og rett gate, og trekker linjer til viktige offentlige institusjoner; skoler, bibliotek, kino, teater og musikk m.m. og er derfor viktige å poengtere i en kunstplan. Prosjektet med oppgradering av Storgata nord har klare avgrensninger, men kunstplanen kan både utfordre og utvide disse rammene, ved å gå i dialog med viktige historiske tverrforbindelser som veiter, gater og torg, og inkludere disse i prosjektet.

Som de fleste andre steder er den eksisterende kunsten i området primært figurative skulpturer og byster som hovedsaklig hedrer ulike norske menn. Med dette prosjektet har vi en fin mulighet til å kunne utvide kunstspekteret, finne kunstneriske uttrykk som favner bredere, slik at flere kan føle seg representert i det offentlige rom. Vi ønsker kunstprosjekter som holder høyt nasjonalt og internasjonalt nivå.

Brukere og publikum

Storgata er sammen med Kirkeparken og Torgallmenningen det viktigste offentlige uterommet i Tromsø og er derfor viktig for alle byens innbyggere og besøkende. Både de som bor «i byen» og «bonan» har brukt gata til å møte folk, handle, se og bli sett, feire, demonstrere, gå fra nord til sør og omvendt i sentrum – kort sagt alt som en hovedgate skal brukes til. De som bor i sentrum har Storgata som sitt nærområde. Tromsø sentrum har en variert befolkning, med luksusleiligheter på den ene siden, og en opphopning av levekårsutfordringer på den andre. Hele 30% av barn i sentrum lever i lavinntektshusholdninger, kontra 8,3% totalt i kommunen. (Kilde: 0225 Kommuneplan for Tromsø sentrum 2020-2032, s. 15)

Tromsø er en internasjonal by, og i kommunen har 13,3% av befolkningen innvandrerbakgrunn. De største innvandrergruppene kommer fra Polen, Tyskland, Sverige, Russland og Syria (Kilde: SSB, 01.01.2021).

Gyllenborg barneskole i Tromsø sentrum har i underkant av 300 elever, her har mange av elevene en flerkulturell bakgrunn og over 50 nasjoner er representert ved skolen.

Tromsø er også en samisk by, og er den kommunen i Norge med flest innbyggere registrert i Sametingets manntall. Dette bør representeres i kunsten.

Kunstprosjektet Storgata / Fredrik Langes gate

Stedet avsatt til kunst her ligger i Storgatas møbleringssone, i nærheten av der Fredrik Langes gate krysser gågata. Fredrik Langes gate er en viktig kollektivgate, som leder opp til Kongsbakken vgs. og Gyllenborg barneskole. Krysset Storgata / Fredrik Langes gate fungerer som et venteområde for buss, og det er tidvis mange ungdommer i området. Den inntrukne byggelinja fra 1960-tallets byggeplan foran Storgata 70/72 og Storgata 74 danner en utvidelse i det rette gateløpet, og er derfor en naturlig plass for et kunstnerisk skulpturelt grep for venting, uformelle møter og ikke-kommersielle opphold for alle.

Det er satt av to områder til et skulpturelt verk. Områdene avsatt til kunst skal forståes som rammer, prosjektet kan bruke mindre areal, men ikke mer enn det som er avsatt. Stedet gir mulighet for å arbeide i høyden. Kunstprosjektet skal fungere sommer så vel som vinter, materialene som brukes må tåle røff bruk og hard klimapåkjenning.

Kunstverket kan kobles til strøm og varme om ønskelig. Kostnader til fundamentering holdes utenfor kunstprosjektets budsjett, det betales av byggherre.

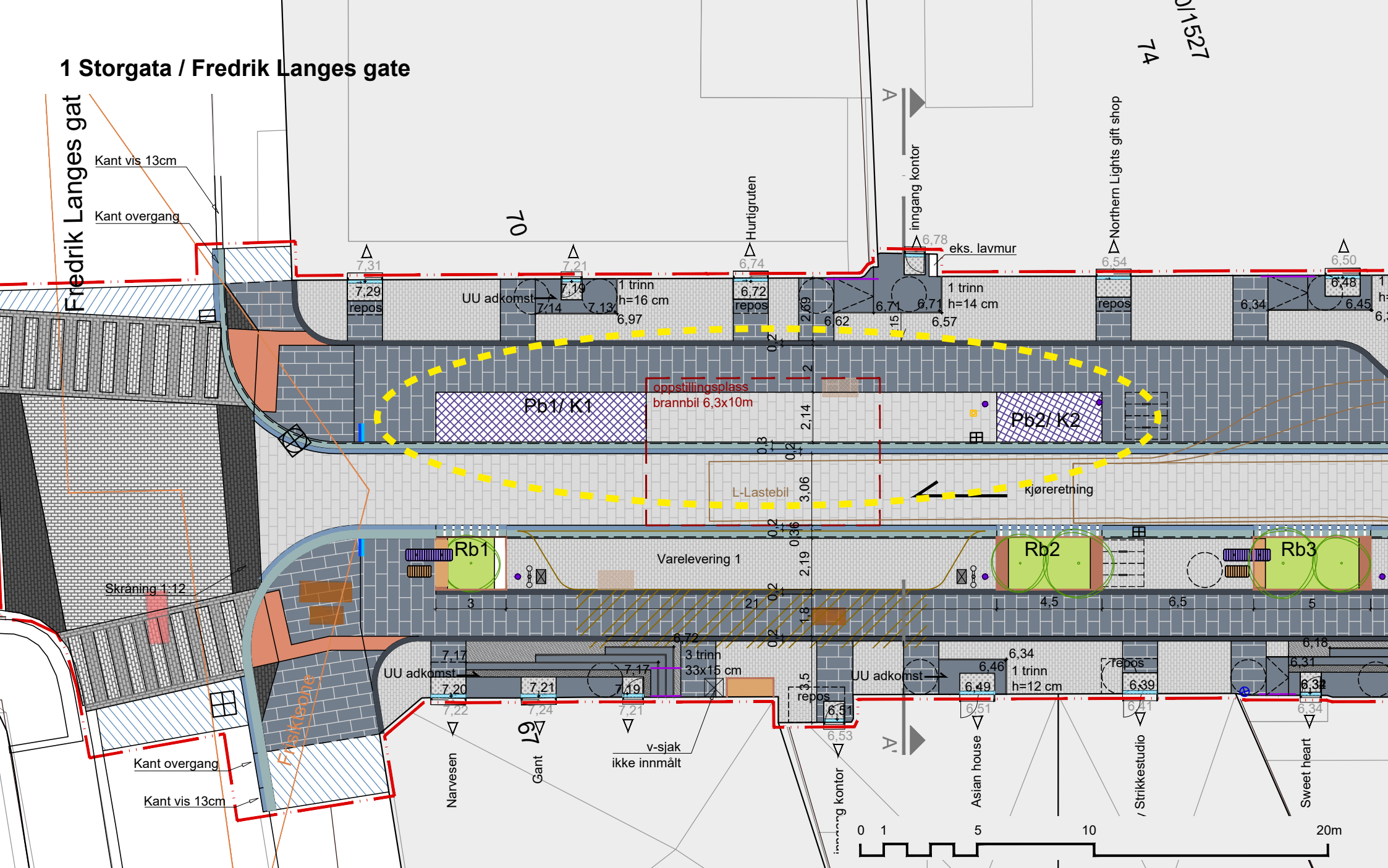
Til denne oppgaven ønskes vi å nå ut til en bred gruppe kunstnere, med et bredt tilfang av idéer. Vi legger derfor opp til en åpen prekvalifisering, hvorav tre kunstnere/team inviteres videre til konkurranse. Kunstutvalget har også anledning til å invitere kunstnere direkte til konkurransen.

Oversiktsbilder av dagens situasjon;
Kunstprosjekt 1: utenfor Storgata 70/72 og 74 ved krysset
Storgata - Fredrik Langes gate

1 Storgata / Fredrik Langes gate

Foreløpig plan av Verte og Lo:Le. Målestokk 1:200 Avsatte områder til kunst er markert med lilla skravur.

Byggeprosjektet / gateprosjektet

Storgata i Tromsø sentrum har en rekke viktige funksjoner som blant annet handelsgate, ferdselsåre og møteplass. Den er et viktig byrom i sentrum for både for fastboende og besøkende.

De siste år er det gjennomført oppgradering av Storgata sør mellom Fr. Langes gate og Kirkegata. Dette har gitt ikke bare området, men hele byen et betydelig løft. Materialbruk og gatemøbler av høy kvalitet, godt samspill mellom gatelegemet og tilstøtende bygg er noe av det som løfter og fremhever denne delen av sentrum.

Storgata nord, mellom Fr. Langes gate og Bispegata er preget av forfall. Fortausarealet fremstår i dag som et lappeteppe. Ukentlig skades skiferheller som må fjernes og erstattes med asfalt som en midlertidig løsning. Hull og ujevnheter medfører en reell fare for myke trafikanter. Det brukes også betydelige beløp på vedlikehold av denne delen av Storgata, selv om resultatet ikke bærer preg av det. Slik gaten fremstår i dag ivaretas verken trygghet eller trivsel på en god nok måte.

Kommunestyret gikk i 2021 inn for en å full oppgradering av Storgata nord, etter modell av allerede utbedret del Storgata sør.

Verte landskap, Lo:Le arkitektur og landskap og Hinnstein AS ble engasjert til å utføre detaljprosjekteringen som innebærer en vurdering av gaten som helhet. Illustrasjonene under er fra prosjekteringen.

I 2016-2018 fikk Storgata sør for Fredrik Langes gate til Kirkegata en real ansiktsløftning da den ble omgjort til gågate og fikk nytt dekke. Dette har satt standarden for oppussingen av Storgata videre mot Bispegata.

Arkitekturen, fysiske rammebetingelser og historisk kontekst

Storgata strekker seg fra Muségata til Skriverplassen. Siktlinjene preges av utsikten til Malangsfjellene i sør og fjellene på Ringvassøya i nord.

De to stedene avsatt for kunst i Storgata / Fr. Langes gate ligger foran to betongbygg fra 1960-tallet. Disse to byggene er trukket tilbake som et resultat av Otmar Muhrs reguleringsplan 1960, for å gi plass til skråparkering i Storgata.

Storgata 70/72 Kjøpmennenes varehus, «KV», ble tegnet av Harry Gangvik i etterkrigsmodernistisk stil, og sto ferdig 1968

Storgata 74 Tromsø forretningsbank sto ferdig i 1966 og er tegnet av arkitekt Jan Inge Hovig. Bygget har et dristig eksponert bæresystem i naturbetong. I Tromsø har Jan Inge Hovig også tegnet Ishavskatedralen, Alfheim svømmehall og Fylkeshuset i Troms (nå NAV). Naturbetong ble utviklet av Erling Viksjø og Sverre Jystad på 1950-tallet og er Norges bidrag til betongarkitekturen.

Tromsø vokste frem rundt naustene i strandkanten og bryggene i sundet, og etterhvert krambodene på nedsida og kjøpmannsgårdene på oversida av Sjøgata. De store bybrannene i 1948 og 1969 gjør at det bare er i kvartalet mellom Fredrik Langes gate, Sjøgata og veistubben nord for Sjøgata 16 at vi i dag kan lese denne historiske bygningsstrukturen. Mellom Sjøgata og Storgata lå det et konglomerat av uthus, fjøs, stall, elhus, bakstehus, utedo, vedskjul, sjåer etc. Nedsida av Storgata var derfor preget av disse uthusene helt frem til moderne tid.

Ved plan-og bygningsloven fra 1846 fikk byen de karakteristiske brannintervallene / allmenningene som krysser Storgata: Strandskillet, Torgallmenningen, Bispegata, Nordre Tollbodgate og Skriverplassen. Murtvangsloven i 1904, etter bybrannen i Ålesund, satte et tydelig preg på Storgata med murbygg som Storgata 65 (Rødbanken), Storgata 68 (Wi-To), Storgata 73 (Solid), Storgata 93A (Nitty Gritty) og Storgata 93B (Verdensteatret kino).

Storgata ble opprinnelig stukket ut mellom eiendommene til byens første borgere, Figenschou (Storgata 84 - Burger King) og Giæver (Storgata 65 - Rødbanken). I en periode het gata «Strandgaden», og var den første gata som ble bygget etter amtmann Sommerfeldts planskisse fra 1788, en klassisk rutenettplan.

Storgata ble i stor grad utbygget mellom 1815 og 1830 med to-etasjes trehus, men de viktigste handelsgatene var på den tiden Fr. Langes gate og Sjøgata. På 1860-tallet, da man fikk «skifertrottoarer», flanerte man på «Strøget» mellom Storgata 44 (Grand hotell) og Storgata 95 (Perspektivet museum).

Omkring 1. verdenskrig fikk Storgata preg av å være handlegate og hovedgate for alvor. «Speilglassrevolusjonen» ga moderne forretningslokaler i så godt som hele gateløpet.

Kirkeparken, Storgata og Torgalmenningen er fortsatt de viktigste offentlige uterommene i Tromsø sentrum. Storgata er den viktigste utelivsgata i Tromsø, med flere barer og restauranter, og et yrende natteliv. Ved etableringa av handelsparker utefor sentrum har Storgata de senere årene blitt tappet for handel, og gata har tidvis vært preget av tomme lokaler. Eksplosjonen i turistnæringa før covid satte også sitt tydelige preg på gata, med etablering av en rekke souvenirbutikker.

Arkitektoniske stilarter

Trehusene i den opprinnelige bykjernen var i empirestil. Dette er Perspektivet museum (Storgata 95) og den katolske bispegården (Storgata 94) de mest fremtredende eksemplene på. Murhusene er i all hovedsak i jugendstil.

I 1960 ble rasjoneringen av bygningsmaterialer (og biler) etter krigen opphevet, og man ville erstatte trehusene med brannsikre betongbygg som utnyttet hele tomtearealet. Storgata byggelinje ble utvidet for å gi plass til skråparkering. Dette ble gjennomført i Storgata 70/72 (KV-bygget) og Tromsøs forretningsbank (Storgata 74), tegnet av Jan Inge Hovig. Tre-etasjes betongbygg kom delvis som erstatninger etter brann, eller ønske om modernisering, og er spredt langs hele Storgatas gateløp. Storgata 67 (Tempo-gården) og Storgata 85 (Essens) og Storgata 89 (Britts Boutique) er tydelige eksempler på dette.

Den store bybrannen i 1969 gjorde at kvartalet mellom Sjøgata 16 og Stortorget forsvant, dette kvartalet preges i dag av de nye husene som bygget på tomta foran Torgcenteret (Storgata 79-83) etter årtusenskifte. Husene på sørsida av Torgallmenningen mellom Storgata og Grønnegata forsvant også, og ble erstattet av Kulturhuset og Gjensidigegården (Storgata 92). Storgata og torget var i lang tid preget av provisorier for de forretningene som ble ødelagt i brannen.

Storgata mellom Fr. Langes gate og Bispegata ble bussgate i 1978, og gågate ved Tromsøs 200-års jubileum i 1994. Oppgraderingen av gatedekket ble da gjort med gjenskaping av «skifertrottoarene» fra 1860-årene.

Kilde: Erling Steenstrup

Eksisterende kunst i området

Det finnes ingen offentlige kunstprosjekter i umiddelbar tilknytning til området Storgata 70/72 og 74. I nærheten finnes et nokså nytt offentlig kunstprosjekt tilknyttet oppgraderingen av Storgata sør; et innkjøpt sitteobjekt av Haugen/Zohar (2018) som befinner seg på baksiden av domkirka. I tillegg står statuen "Mor og barn" av Ørnulf Bast (1961), en byste av Adolf Thomsen, utført av Trygve Thorsen (1946) samt en minnetavle over ofre fra Andre Verdenskrig i Kirkeparken. I Kongeparken finner vi statuen av Kong Olav og en blomsterpike, utført av Marit Wiklund, 1994. Det finnes også et grafittiverk av Goth i bakgården til Storgata 67.

Budsjett

Kunstneriske konsulenter

Konsulentonorar 15%	255 000
Arbeidsgiveravgift 7,9%	20 145
Reiseutgifter	20 000
Sum administrative utgifter:	295 145

Kunstrelaterte utgifter:

Skulptur / objekt med mulig pendant 1 200 000*

Konkurransen

Konkurransonorar 35 000 x 3 105 000

Befaring, møter etc. 30 000

5% BHK 60 000

Formidling og fotodokumentasjon 4 000

Skilting 1 000

Uforutsett/ reserve 110 000

Sum kunstrelaterte utgifter: 1 510 000

Sum totalt: 1 805 145

*forutsetter at fundamentering, strøm og lys tillegges byggeprosjektet

Fremdrift

2022 Uke 48	Invitasjon til prekvalifisering for konkurranse sendes ut
2023 Uke 1	Innsendelsesfrist prekvalifisering fredag 06.01.2023
2023 Uke 2	Gjennomgang av innsendt materiale, grovsortering
2023 Uke 3	Kunstutvalg velger ut tre kunstnere til invitert konkurranse
2023 Uke 4	Utvalgte kunstnere får beskjed, med invitasjon til befaring
2023 Uke 6	Felles oppstartsseminar og befaring for de tre kunstprosjektene i Storgata 6.-7. februar
2023 Uke 17	Innlevering av konkurranse fredag 28. april, fysisk materiale leveres Tromsø rådhus før kl. 15.00 denne dag
2023 Uke 22	Juryering. Avgjørelse innen fredag 02. juni
2023 Uke 24	Oppstartsmøte og kontrakt med valgt kunstner
2023 - 2024	Produksjon kunstverk
2024	Ferdigstilling kunstverk, koordineres med hovedprosjektet

Kunstprosjektet må forholde seg til hovedprosjektets fremdriftsplan. Det taes forbehold om endringer i tidsplan, grunnet endelige budsjettavklaringer i midten av desember 2022, eller andre forhold som vil påvirke prosjektets fremdriftsplan.